

ELŐSZÓ

E kötet történészek, társadalomtörténészek és építészettörténészek összefogásából jött létre. Mindannyiunk célja annak bemutatása volt, hogy milyen házakban, milyen lakásokban, milyen körülmények között éltek a pesti polgárok a dualizmus korában, a két világháború között, egy rövid kitekintéssel arra, hogy milyen lakásviszonyokat tervezett a Kommunista Párt a fordulat évében a dolgozó nép „elitjének”: az élmunkásoknak.

A tanulmányok zöme egyedi esetekkel foglalkozik: egy-egy ház vagy lakás leírására szorítkoznak. Ezek az egyedi esetek azonban nem kivételesek, összhangban vannak a lakásstatisztikákkal, de árnyalják és finomítják azok pusztá számadatait. Konkrétságuk segíthet eloszlatni egyes megrögzült fogalmakat, elképzeléseket. Olyanokat, amelyek a palotában csupán egy arisztokrata család reprezentatív otthonát látják, és nem több család reprezentatív lakásainak otthont adó bérpalotát, a szó legszorosabb értelmében. Noha köztudott, hogy a dualizmuskori minimum háromszobás lakás polgári normája – noha még mindig ideál maradt – a két világháború között a középosztály számára szinte elérhetetlenné vált, az már kevésbé ismeretes, hogy a kényszerűen csökkentett lakásigényeket nemcsak az újonnan épült házak – viszonylag drága, komfortos – kislakásai voltak hivatva kielégíteni, de a régi épületek háztulajdonosai is az egykori nagylakások megosztásával válaszoltak a kereslet változására. A 20. században az egyszobás lakás többé nem azonosítható a szoba-konyhás munkáslakással. Tért hódít a polgárság körében is, polgári jellegét nem csak előkelőbb neve – garzonlakás – vagy magasabb komfortfokozata, esetleg a cselédszoba megléte adja, hanem az a tény is, hogy a bejárat nem a konyhából, hanem előszobából nyílik, akár annak árán is, hogy a konyha főzőfülkévé (előkelőbb nevén teakonyhává) zsugorodik. Végezetül a házmesterek igazolási eljárása kapcsán képet kaphatunk a bérházak lakóközösségének viselkedéséről, mentalitásáról a háború követő évben.

A tanulmányokat a lakáskultúra kortársi megítéléseiből, szépirodalmi művekből és önéletrajzokból vett szemelvények követik, melyek az élmény szintjén és nem egyszer kritikus szemmel mutatják be, milyen is volt az élet a polgári lakásokban.

A szerkesztő